

PEDAGOGIKADA TA'LIM MODELLARI

Ziyaev Adxamjon

Qo'qon DPI BTM kafedrasida dotsenti

Solieva Saidaxon

BTM ta'lim yo'nalishi 04/22 guruh talabasi

Annotatsiya: Maqolada interfaol ta'lim maqsadi, oliy ta'lim muassasalarida dars jarayonlarini tashkil qilishda darsning interfaol usullaridan foydalanishning afzallik jihatlari, pedagogikada ta'limning bir qator modellari va ularning mohiyati bayon qilingan.

Oliy ta'lim tizimi davlat standartlarida oliy ta'lim muassasalarida dars jarayonlarini tashkil qilishda darsning interfaol usullaridan foydalanish lozimligi belgilab qo'yilgan. Mazkur maqolada oliy ta'lim muassasalarida dars jarayonlarini tashkil qilishda darsning interfaol usullaridan foydalanishning afzallik jihatlari tadqiq qilish maqolada tadqiqot maqsadi qilib olinganyu

Pedagogikada ta'limning bir qator modellari mavjudligi aniqlangan:

1. Ta'limning passiv shakli bunda ta'lim oluvchi ta'limning "ob'ekti" rolini bajaradi (u ko'radi, eshitadi).
2. Ta'limning faol shakli bunda ta'lim oluvchi ta'limning "sub'ekti" sifatida faoliyat yuritadi (mustaqil va ijodiy topshiriqlarni bajaradi).
3. Ta'limning interfaol shakli bunda sub'ek-sub'ekt munosabatlari vujudga keladi.

Keyingi paytlarda ta'limning interfaol modellariga e'tibor ancha kuchaydi.

Tadqiqotchilar orasida "interfaol o'qitish" atamasini turlicha tushinish holatlari kuzatiladi. "Interfaol" tushunchasi ingliz tilidan "interact" so'zidan olingan bo'lib ("inter" – o'zaro, "act" – harakat qilmoq) – birgalikda harakat qilmoq ma'nosini anglatadi. Shunday qilib, interfaol so'zi birgalikda harakatlanmoq, birgalikda suhbatlashmoq, birgalikda dialogga kirishmoq, birgalikda kompyuter bilan muloqatda bo'lmoq, odamlar bilan birgalikda muloqotda bo'lmoq kabilarni anglatadi.

Demak, interfaol ta'lim bu birgalikdagi (o'zaro) ta'limdir. Ta'lim jarayoni ishtirokchilari o'qituvchi-o'quvchi; o'qituvchi-talaba; o'qituvchi-tinglovchi va boshqalar o'zaro munosabatda bo'ladilar, birgalikda muammolarni yechishadi, o'zaro axborot almashishadi, topshiriqlarni birgalikda bajarishadi va hokazo.

Sub'ekt-sub'ekt munosabatlarida tomonlar do'stona munosabatda bo'ladilar, o'zaro hurmat, bir-birini qo'llab-quvvatlash muhiti ustivor bo'ladi. Shu tariqa nafaqat yangi bilimlar egallanadi, balki tinglovchi (talaba, o'quvchi)ning anglash, idrok qilish faoliyati rivojlantiriladi.

Interfaol ta'lim – bu anglash faoliyatining maxsus shakli sanaladi. Interfaol ta'limning maqsadi:

- ta'lim jarayonining samardorligini oshirish, yuqori natijalarga erishish;
- fanlarni o'rganish motivlarini kuchaytirish;
- ta'lim oluvchilarning kasbiy malakalarini shakllantirish va rivojlantirish;
- muloqot madaniyatini shakllantirish;
- tahlil va reflektiv qobiliyatlarini rivojlantirish;
- zamonaviy texnika vositalari va texnologiyalarni idrok qilish hamda axborotlarni qayta ishlash mahoatini oshirish;
- axborotlarni mustaqil izlab topish, ularning to'g'riligiga ishonch hosil qilish ko'nikmalarini shakllantirish va rivojlantirish;
- tinglovchilar (talaba, o'quvchi)ning sinf va auditoriya ishlari hissasini kamaytirish, mustaqil ishlar hajmini ko'paytirish kabilardan iborat.

Ta'limning interfaol shakllari malakasini oshirish kurslari tinglovchilarning auditoriya darslarida, talabalarning mustaqil ishlarini bajarishlarida, o'quvchilarning turli faoliyatlarini tashkillashtirishda foydalanish mumkin.

Talaba kontingenti, fanlarning anik mazmunidan kelib chiqqan holda ta'limning faol va interfaol shakllanini ta'lim muassasi belgilaydi, lekin sinf darslari umumiy hajmining 20% kam bo'lmaganligi maqsadga muvofiq.

Ta'limning interfaol shakllari hajmi o'quv dasturi, o'quv-metodik kompleks hamda tematik rejaga kiritilishi lozim.

Ta'limning interfaol modelida qaysidir qatnashchining yoki qaysidir g'oyaning ustuvorligi bo'lmasligi kerak. Ta'lim oluvchi ta'limning ob'ektidan hamkorlik sub'ektiga aylanadi. U ta'lim jarayonida faol ishtirok etadi va o'zining individual yo'li bilan boradi.

Ta'limning interfaol metodlari yadrosini uning faol metodlari-o'qitish shakllari tashkil qilib, ular ta'lim oluvchilarning mustaqil tafakkuri va qobiliyatini rivojlantiradi hamda nestandart kasbiy vazifalarni hal qilishga o'rgatadi.

Ta'limning asosiy maqsadi – bu ta'lim oluvchilar tafakkurini rivojlantirish, muamolarni yechishga ularni jalb qilish, mavjud bilim va ko'nikmalarini chuqurlashtirish va rivojlantirish, shuningdek, ularning o'z faoliyatlarini mulohaza qilishlari, fikr yuritishlari hamda amaliy ko'nikmalarini rivojlantirishdan iborat.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. R.Ishmuhammedov, M.Mirsolieva «O'quv jarayonida innovatsion ta'lim texnologiyalari »(metodik qo'llanma) T – 2014
2. M. Meliqo'zieva,X.Mamajonova, A. Ziyaev“Ta'limning interfaol metodlari vositasida dars o'tish bo'yicha o'qituvchilar uchun tavsiyalar” o'quv uslubiy qo'llanma “Fan va texnologiya”T-2014.

3. 3.Ziyaev, Adxam Nisolmuxammatovich. "PRAVILA ISPOL'ZOVANIYa INTERAKTIVNYX METODOV OBUChENIYa." Conferencea (2023): 143-148.
4. 4.Ziyayev, A. I. "NATIONAL AND CULTURAL PECULIARITIES OF ENGLISH, RUSSIAN AND UZBEK PHRASEOLOGICAL INTENSIFIERS." International scientific journal 40.34 (2016): 65-71.
5. 5.Ziyaev, A. I., and Z. J. Aliyeva. "INTEGRATION INTERNET TECHNOLOGIES IN THE EDUCATIONAL PROCESS OF TEACHING FOREIGN LANGUAGES." Vestnik magistratury 5-4 (128) (2022): 140-142.
6. 6.Sh, Abduraximov. "ISSUES OF FORMATION OF THE CENTER FOR MASTERING FOREIGN EDUCATIONAL PROGRAMS THAT FORM CIVIL EDUCATION IN STUDENTS IN THE SYSTEM OF PRIMARY EDUCATION IN UZBEKISTAN." International Journal of Early Childhood Special Education 14.7 (2022).

